

Бошко Ј. СУВАЈЦИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 24. 01. 2017.
Прихваћен: 10. 02. 2017.

УЛЕПШАВАЊЕ НЕВИДЉИВОГ ДРАШКА РЕЂЕПА – ХАГИОГРАФИЈА О МИРОСЛАВУ АНТИЋУ

Улепшавање невидљивог (Хагиографија о Мирославу Антићу) је јединствена књига српске есејистике. (Ауто)биографија, путопис, мемоарска проза, лирски дневник, тестаментарно штиво, епистоларна збирка, канонски спис, дидаскалија унутар (не)постојећих реплика.

Кључне речи: Улепшавање невидљивог, есеј, мит о птици, завичај, мотив двојништва, смрт.

За Драшка Ређепа, есеј је претпоставка кретања. Синопис слободе. Неуштогљена, неутилитарна и неканонизована књижевна чињеница.¹ У њему станују маргиналност, бравура, анегдота, сплетка, бургија. Неограниченост асоцијативних поља. Фрагментарност, разобрученост, немир. Откриће слободе и слобода открића.

Приступ Драшка Ређепа књижевности, али и много шире, уметности, па и култури, није еклектички. Он је синестезијски. Синестезија спаја различите врсте осета. Поред књижевности, овај феномен рачуна на знања о архитектури, ликовној уметности, музици, позоришту, филму. На знања о животу. А пре свега о уметности есеја.

Књига *Улепшавање невидљивог: хагиографија о Мирославу Антићу* настала је као непорецива тековина есеја као форме, достигнуте у тим сада већ славним педесетим и шездесетим годинама. Из тврдње да је есеј писан за једног будућег читаоца, „увек за њега”. У случају *Улепшавања невидљивог* он је писан не *за* већ *са* једним саговорником, из перспективе дугих разгово-

---

* bosko.suvajdzic@mts.rs

¹ „Све, дакле, и данас, колико јуче, стреми есеју. И то далеко пре и убедљивије његовој неискрзаној фактури, његовом парадоксалном ткиву, његовом неустрашивом ходу по могућностима неограничених асоцијација. Доживљај опаске, какав су нам у наслеђе оставили наши први модерни есејисти Антун Густав Матош и Исидора Секулић, у бити био је доживљај модерности. Дакле оног истог сензибилитета фрагментарног, који је, уосталом тако знаменито, одредио неке од незаобилазних токова наших књижевности” (Ређеп 2015: 11).

ра са тада већ скоро невидљивим песником, у његовој поодмаклој болести, из нечаја неизрецивог.

Улепшавање невидљивог (Хагиографија о Мирославу Антићу) је јединствена књига српске есејистике. (Ауто)биографија, путопис, мемоарска проза, пучки театар, зашиљена целомудреност, лирски дневник, тестаментарно штиво, епистоларна збирка, канонски спис. Дидаскалија унутар (не)постојећих реплика.

Улепшавање невидљивог је прозрачна текстура невидела, сећање на могућност незабраћеног постојања, реч која меандрира над унутарњом пуноћом бића.

Унео је Драшко Ређеп у ову чудесну књигу о Антићу сва непоновљива антићевска доба и антићевске епохе, времена и календаре, празнике и црвена слова Антићеве поезије и есејистике. Њене ритуале и отеловљења, језике и обичаје, атласе и библиотеке. Исписујући записе о непостојању, написао је књигу-кенотаф, озидану колевку живе душе у којој ево, и после тридесет година, станује биографија Мирослава Антића.

Ова књига је, у складу са кредом Мирослава Антића, против струје. Изнад гомиле. Мимо критике. Она увезује биографију и есејистику, уређено и неуређено, разједињено и неразједињено. У њој је готово чулно опипљиво тектонско померање форми, приближавање и преплитање визуелног, географског, историјског, језичког и симболичког плана поезије.

Први опсесивни мотив Антићеве поезије и Ређепове есејистике јесте феномен двојништва. Други је географија духа² као производ просејавања културе, менталитета времена и карактера епохе. Трећи је метафизичка равн поезије, херменеутика божанског у човеку. Отуда, несумњиво, и лого светости у поднаслову.

Структура књиге је четвороделна. Први део, „Обликовање неизвесног (разговори)”, садржи разговоре које су Мика Антић и Драшко Ређеп водили, наизменично, у Антићевом и Ређеповом стану, почев од 10. октобра 1985. године:

Večeras je 10. oktobar 1985.

Počinjemo ovde, u tvojoj kući, u Ulici Mihala Babinke 10, u Novom Sadu razgovor.

Ne znamo koliko će dugo trajati.

Ne umemo da kažemo koliko ćemo se večeri, ovde ili kod mene, u Ćirpanovoj 49, sastajati.

Slažemo se da ništa ne predviđamo. A i onako, u ovim nesigurnim vremenima bolesti i kataklizmi, kada je mnogo šta neizvesno, i kada za kalendar mare tek oni koji misle na privremenost kao na sveopštu kategoriju vrednosti, i male pameti svakako.

Ništa ne čineći, mi pokušavamo da ukupnoj prizemnosti dokažemo kako se, odista, ništa i ne dešava.

A, tu smo se jedino odmah složili, ogromno se mnogo šta događa. Ne jedino sa nama, sa tobom, sa svima.

Ulepšava se, najčešće, u tolikim kičerskim situacijama i potemkinovskim inicijativama, ta takozvana stvarnost.

² „Antić je nastojao, ne jedino stihom, da pokaže kako taj njegov vojvodanski, panonski, svejedno da li banatski ili sremski atlas, nipošto nije geografija, već mentalitet. Za njega bar, Srem je pre prezime nego geografsko određenje...” (Peђep 1982: 9).

Možda si u pravu: valjalo bi već jednom ulepšavati ono što je nevidljivo, nepostojeće, neosvojeno.

Predlažem da razgovaramo kao da osvajamo. Ne znamo baš šta, ni kako. A poznavajući tebe, ponešto i sebe, nisam siguran ni da ćemo odista ostati kod čvrste tobože odluke koju sad izričem.

U svakom slučaju, nije reč o biografiji. Tvojoj biografiji. Ne marimo za statiku.

Reč je i o slobodi (Peђen 1988: 11).

Разговор започиње Драшко Пеђен. Или је то ипак Антић? И поред тога што су дијалози графички истакнути, често се не зна ко када говори, о коме, и коме. Реч кружи, понавља космогонију речи, обнавља се у понављањима, удваја се, не бивајући никада иста.

Каква је била атмосфера приликом вођења тих разговора сазнајемо већ из садржине књиге, избија она из сваког њеног ретка. Али, инсајдерски, можемо завирити и изнутра у радионицу двојице мајстора, у несвакидашњи амбијент вођења уметничких дијалога који, на различите начине, несмањеним интензитетом, трају до данас. У последњем интервјуу који је Мирослав Антић дао Жељку Марковићу и који је објављен по песниковом одласку под насловом „Бојим се умирања, али не и смрти” у недељнику *Интервју*, овако је новинар описао атмосферу рада на Пеђеновој књизи:

U sobi boje mahagonija sede Miroslav Antić i Draško Redep, окружени gomilama ispisane hartije. Antić se izvinja i kaže da dodemo sutra (iako je razgovor bio zakazan). Objašnjava da Redep o njemu pravi knjigu, te da je posao neodložan i hitan. Sutradan stižemo u zakazano vreme i zatičemo Antića za stolom, bez Redepa, s tek načetom flašom rakije. 'Ja pijem polako' kaže sarkastično i lakim trzajem šake u zglobu isprazni celu čašu. Antić se nije stresao iako je rakija bila žestoka. Znaјуći za planocelularni karcinom (rak vilice), bolest koja je poslednjih meseci neumitno osvajala njegov organizam, pitam ga zar mu žestoki alkohol ne škodi. Antić, hladan kao dva deci beloga, odgovara da je to terapija koja mu ublažava bolove bolje nego tableta ili injekcija. Kaže da je nekada pio zbog inspiracije, sada pije zbog života (*Intervju*, 4. jul 1986: 20).

Матићевском дилемом, да ли је „завичај наша једина постојбина”, отвара се једно од кључних питања ове књиге. То је питање идентитета, корена, одрастања. Првих песничких покушаја. Завичаја, и изабраног завичаја. Одакле је Мика Антић, пита нас ова књига. Наравно, из Мокрина. Али и из Кикинде, Панчева, Новог Сада, Мостара, Луцерна³. И највише, са звезда.

Zavičaj je ono u šta se upregnem. To je i Mokrin. A ja sam bio nasamaren, osamaren, imam am i dizgine.

Čovek, u stvari, vuče svoj sve. Biti konj, i biti vuk, to nije isto. A i ja sam izvan čopora. Nisam nikome pripadao. A čini mi se da i sada nikome ne pripadam. Ljudi će pomisliti da sam bio njihov. Ja sam, međutim, bio među zvezdama. Nedodirljiv sam. Izuzetna, ali opaka sloboda. Hvatanje ni za šta. Da bi se lebdelo. Ili letelo. Možda je u tome izvesna draž? Leteti, ali ne u pravcu tuđeg vetra, nego svog sopstvenog talasa (Peђen 1988: 20).

³ „I Pančevo je moj grad. Ali, ponoviću to, Mostar je, zajedno sa Novim Sadom, moj *jedini* izbor. Nemoj mi spominjati *plavo nebo* moje rane lirike. Nemoj bar sad. Ne radi se ni o nebu, kao ni o mostovima, u Mostaru, ili u Novom Sadu. Radi se o zatravljenosti, o *prvoj ljubavi*. A znaš već da je svaka moja ljubav isključivo prva. Nikad nisam znao šta ću s drugom. To nije moj pesnički, dovitljivi pronalazak, već moja istina” (Peђen 1988: 44).

Улепшавање невидљивог је књига о завичају. И о звездама.

Антић је био опседнут звездама. Сметала му је тескоба овоземаљског живота и непрестано је подизао поглед ка небу, посматрајући летове птица. И вечност му је била кратка за тај доживљај лепоте. На једном месту каже: 'Издајека, звезде се чују као васиона. Издајека, птице се чују као јато. Издајека, људи се чују као човечанство. Није довољно само чути. Треба се сетити ушима. Треба имати смисла за бесконачност близине. Ко нема такво ухо – нема слуха. Ко нема слуха – нисам сигуран да је живео' (Ротар 2015: 40).

Езотерични кључ *Гаравог сокака*, луцидно примећује Раша Попов, јесте звездани, наднебесни поглед одозго. Поглед одозго јесте поглед не божанства, него забринутог анђела:

Знаш, ја сам стварно са звезда.
Сав сам од светлости створен („Бесмртна песма”).

Од конвенционалних тема, попут имена градова који му припадају, песника који су му претходили и били узори,⁴ па до питања природе, смисла и функције књижевности и уметности уопште, између полова профаног и метафизичког, биографског и фикционалног, њише се као клатно ова чудесна књига.

У *Улепшавању невидљивог* наилазимо на низ анегдотских детаља. О Микиним (не)сусретањима са Андрићем, о школовању са Јованом Тириловом, о јуниорској боксерској каријери, неславно завршеној. О детињству, ратном, тешком, измишљеном. О великом мађарском песнику Раднотију. О Михалу Бабинки. О Вељку Петровићу. О градовима и женама. О утицајима и сродностима:

Počinјao sam u životu svaki dan.
I knjige su mi različite. Nalik na mene.
Ko liči na mene?
Svakako, Stjepan Jakševac, Velimir Milošević, Milovan Vitezović, Pero Zubac, Miroslav Nastasijević, itd. Ima i drugih tragova, imaju i drugi tragovi moje lirike. Нарочито у дејој поезији. Ljubivoје Ršumović, recimo, i то нарочито у поезији за ону старију децу, има и мој траг.
Znam dobro, zahvatio sam jedan talas. Talas ljubavi.
Posle su se javili читави чопори писача за децу. I pre mene se pisalo duhovito, šarmantno (Bрана Crnčević, Драган Лукић). Ali tek после мене и о љубави код деце (Пеђен 1988: 16).

У књизи *Улепшавање невидљивог* врши се стално преиспитивање односа између личног и јавног, интимног и друштвеног, биографског и поетичког, све до естрадне позиције у коју је песник *Плавог чуперка* хотимично увео своју, нимало естрадну поезију:

Kad je umirao Veljko Petrović, dobio sam njegov telegram u kome je pisalo da dođem odmah k njemu. Sednem ја на први јутарњи аутобус из Новог Сада за Београд, 'Niš експрес' је имао тад ту линију, и дођем у Драјзерову улицу, на Дединју. Poklonio ми је тад чика Вељко десет

⁴ „Preci? Gde su tvoji pesnički preci?

Svakako, Zmaj, па Desanka, први живи писач кога сам прочитао, онда Grigor Vitez и Arsen Diklić. Међу своје савременике с поносом бројим Dušana Radovića, Ršuma, Branu Crnčevića, Dragana Lukića, Branka V. Radičevića, Zvonimira Baloga, Luku Paljetka, Dragana Radulovića. Ponoviću, Radičevićeve pesme о мајци и оцу су сјајне. Он је такође оmladinski писач” (Пеђен 1988: 30).

knjiga, uz napomenu: 'Pročitajte to, i čuvajte, i neka vam te knjige budu uvek kraj kreveta, nadohvat ruke. Noćas sam spaljivao pisma Nastasijevića, Rastka, Crnjanskog... Prvo sam, zapravo, spaljivao svoje papire, a onda i tuđe. Neka ostane ono što su ti moji prijatelji stvarno napisali, a ne trag o tome šta su sve radili.'

Kamo sreće da mogu ja samog sebe, celog, da spalim, sem poneke pesme, i da ostanem čist, uspravan i beo. Estrada me je vukla ka javnim kazivanjima. Voleo sam da glumatam, i u čitavom jednom delu mog života sam glumatao. Od toga sam ponešto pretvorio i u poeziju. U to ubrajam i moje brakove, doživljene uostalom sa mnogo ljubavi (Peђep 1988: 19).

Изузетне су Микине и Драшкове расправе о привременим књижевностима и још привременијим књижевницима, о онима који пишу „погребне текстове за велике, јубиларне прославе, спомен гробља”. О сликарству, Шагалу, Кокошки, Коњовићу. О новинарству и књижевности. О факту да „без сумње, новинарство квари човека”. И без обзира на све, закључак који се намеће из сваког ретка ове књиге, по коме је песников завичај тамо где станују његове речи.

Други опсесивни мотив Антићеве поезије и Ређепове есејистике јесте феномен двојништва. Тема двојника, којом се Ређеп бавио у низу својих студија и есеја, блиско повезује Тодора Манојловића (*Песме мога двојника*, 1958) и Мирослава Антића („In memoriam”, „Аутобиографија”). Тодор Манојловић је био песнички сабрат Гијома Аполинера и Ендре Адија, којег је „познавао и марио сасвим изблиза, још у давним својим данима проведеним у Араду, и кога је, понашено, звао Андрија”:

Занимљиво је питање за сваког истраживача феномена у српској поезији двадесетог века, да се тема двојника, често и у линији свесно померених граница и узуса уштогљене хијерархије, јавља закономерно, а у сфери лиризама песника рођених у Банату, готово маниристички опсесивно. Довољно је овде подсетити на 'двојничке варијације' Мирослава Антића (*In memoriam*, *Аутобиографија*), па оверити мишљење како је тзв. бекство од стварносних неугодности и неправди тек само један од изазовних подстицаја за певање о укупној нашој удвојености (Peђep 2014: 9).

Раџа Попов, у истом кључу, издаваја песму „Близанци”, у којој се налази „сама зачетна клица *Гаравог сокака*”:

Јер јунак ове песме је – близанац (*Гемини*). На гробљу му лежи брат. И као што Миле Дилеја прати Антића, тако мртви близанац долази своме живом брату, па га пробуди. 'Седне крај кревета и дрхти. / Остави ме, брате, и мени је зима.'

То је Антићева формула света. 'Срамота ме је', говорио је др Ређепу, 'што сам остао жив, а они су побијени.' Осећао се близанцем са мртвима. То је Антићев 'синдром близанаца'. На основу тог синдрома је земља којом се простире *Гарави сокак*, халуцинантна, фосфоресцентна, Лунатична. Луна се надноси над *Гаравим сокаком*, над скитницама, над немирним душама Рома (Попов 2009: 116–117).

Друго поглавље књиге, „Херојство заборав”, представља колаж Антићевих и Ређепових ставова о поезији и позоришту („Поезија као театар”), о аутентичности и искрености поезије („Издајство или лирика”), о феномену двојништва („Двојници”), о „возовима који апортирају” („Возови”). Ове теме су значајне јер се све оне у Драшковој есејистици понављају и варирају, чинећи трајне белеге не само Антићевог, него и Ређеповог дела, попут оних ходочасничких „каменова” Дејана Медаковића. Биографски детаљи, анегдот-

ске цртице, лирски искази, животне реалије, практична упутства (последња жеља о начину сахрањивања), смењују се са луцидним поетичким опсервацијама, са најдубљим метафизичким увидима у онострано, са духовним трансцендирањем поезије. Ове лирске дискусије, „лирске расправе” (Драшко иначе воли да говори о Антићевој „лирској склоности ка беседништву”, 1982: 11), превасходно имају монолошку фактуру:

„*Post scriptum*

Lirske rasprave s Antićem, oduvek mi se činilo, imale su monološku fakturu.

Neisceljeni ponekad, a s vremena na vreme nalik na one *psovke nežnosti* koje bacamo u ralje nepoznatom, košavi ili pak izostanku ljubavi, ovi monološki pasusi takođe su bili govoreni u spiralnom, većitom iluzionističkom, povratnom ritmu: samo da se ne završe, samo da ne prestanu, samo da ih neko, ili nešto, ne prekine.

Svejedno, reč je (i) o razgovoru.

Или, може бити, о изазову?” (Пеђеп 1988: 158)

„Свечаност постојања” пак у дневничкој и епистоларној форми покушава да исприча једну од многобројних Антићевих биографија. Разговор се наставља, време се убрзава, крај се већ назире.

Књигу која је пред нама одликују изврстан стил и изузетан рафинман, те блистава запажања и барокна поигравања, карактеристична за схватање есеја Драшка Ређепа.⁵ Она нам представља Мирослава Антића као суштински непочитаног песника у историји српске поезије XX века,⁶ прворазредног метафизичког лирничара.⁷

Улетшавање невидљивог представља један потпуно личан, лирски озарен и истовремено дубоко меланхоличан поглед на Мирослава Антића. Али и на Ређепа. Она је истовремено, једна дубоко лична, „завереничка” књига, географски атлас духа и (ауто)поетички есеј о нестајању.

Велика је заслуга шездесетогодишњег бављења Мирославом Антићем Драшка Ређепа што је у својим прозорљивим есејима показао како се у Антићевој поезији зрцали не само бунт изгнаника, горчина несхваћеника, љупкост

⁵ „Есеју нас, исто, нико не може да учи. Велико је питање да ли нас и спирални ход његове тобожње расејаности, која је, увек и увек, највећи степен усредсређености, понечем учи. Можда нас најпре запрепашћује, завањава, покушава изазвати. Није беседа, није приступ, није декламација. [...] За есеј није толико битно да ли ће истрајати, да ли ће одржати ту своју хоризонталну разину, тај свој свет партера, барокне фасаде, него када ће се зауставити, када ће акцентовати, када ће се, намах, пред нама свима, изменити, открити, преоденути” („Есеј као претпоставка кретања”, Ређеп 2015: 13–14).

⁶ „Прометејева’ колекција Антићевих дела у којој се штампа *Издајство лирике* садржи чак петнаест књига, али се још увек чини као да песник није суштински прочитан. Стање поправљају поговори писани за ове књиге (Драшка Ређепа, вероватно најоданијег антићевца, Раше Попова, Владимира Миларића, Ненада Шапоње, Зорана Ђерића, да се задржим само на оним ауторима који су писали поводом Антићеве поезије), али и надаље, чини ми се, Мика Антић, како га од миља зову и данашњи његови читаоци и поштоваоци, дванаест година после смрти, остаје непочитан песник” (Павковић 1998: 117).

⁷ „Не помишљам да је Антић специјално изучавао окултно. Он постулате окултног умовања осваја својом звезданом интуицијом. Кад се уживео у неизвесност ромске егзистенције, у њену недовољну правно-државну укореењеност, у лишеноост многих ’гарантованих’ грађанских привилегија којим су Роми погођени, песник *Гаравог сокака* је схватио да Роми сваког тренутка свога битисања стоје на голој ледини под звездама. А то значи да њихова судбина стално подлеже ударцима космичких сила” (Попов 2009: 137).

младости и туга детињства, већ и озареност вечности, дубина древног мита и опсена метафизичара, који у корену свију ствари снатри разлоге човекова постојања, бивства, трајања. Антић као благи пролећни лахор, духовити беседник младости, као шармантни дечји писац био је алиби свима онима који су хтели да га окују његовом сопственом лепршавошћу. Антић се, међутим, није дао. Ни Ређеп га није дао. Одбрана Антића као једног од најособенијих лирских метафизичких песника српске поезије двадесетог века одбрана је сврховитости поезије.⁸ Мирослав Антић је културолошка чињеница српске поезије. Поглед изнад провинцијалне ускогрудости гомиле коју је сам Мика Антић тако здрушно презирао.

Антићеве теме без јединства, у семантичким назнакама познатог наслова Исидоре Секулић, заправо подразумевају непреглед наших модерних времена. Сада се јасно види да је Антић, у једној од својих раних песама човечанство осећао као ствар колико породичну толико и метафизичку („Не можемо без Антића”, у: Ређеп 2015: 30).

Већ сами наслови Драшка Ређеп посвећени Мирославу Антића именују спој обичног, свакодневног и чудесног у поетици Мирослава Антића, коју Ређеп види као амалгам фантазмагоричног живота поезије и израз аутентичне поезије живота.⁹ Наслови ових књига по правилу су у најдубљем сагласју са Антићевим стваралаштвом:

Uostalom, prvi keramičar u istoriji čovečanstva, jeste gospod bog. Od zemlje, od blata, stvorio je čoveka. Bio je, dakle, Vojvodanin. I on, kada bi ga bilo, zna da ovde, usred Panonije, nikad nije bilo more, a onda tek možda samo okrajci nekih voda, bara, ustajalih močvara, mrtva-ja. (...) Aranka je isto uhvatila tu *čaroliju običnog*, zemlje, i ptica. A mi smo, svi, redom, skoro kročili na zemlju iz zemunica, iz naše neprikosnovene vlage (Антић 1988: 39).

Како напомиње Драшко Ређеп, читав Антић који, „као уосталом и толики знаменити наши аутори, ни случајно није у својим књигама”, у свему што је радио био је и остао песник:

Kao što je poznato, Antić je svoje filmove takođe potpisivao kao *pesnik*, a mnogobrojni njegovi neštampani scenariji, za kratkometražne i dugometražne filmove, kao i televizijske emisije, čisto su i nenatrunjeno literarno štivo. [...] Naše je, dakle, mišljenje da je Antić liričar i u takozvanim nepoetskim tekstovima, kao i da se upravo u tim fragmentima, nepreštampanim, zaturenim i mahom zaboravljenim, u žurajivom dinamizmu naših dana, takođe nahodi postojbi-na pesme (Peђep 1982: 6).

Антић је увек био против струје, на устук осредњости и медиокритетству:

У својим најамбициознијим књигама песама за одрасле, Мика Антић је писао насупрот централним кретањима у српској лирици века, насупрот свим очекивањима, не само очекивањима од боема, естрадног песника и песника за децу и младе, већ насупрот самом времену. У доба кратких фоми и фрагментаризма уопште, песник је речимо испевао спев

⁸ „Miroslav Antić je autor s izuzetnom rezonansom svojih knjiga, inicijativa, emisija, filmova. I to rezonansom koja nadaleko prevazilazi malene naše atarske ukuse i mede. U smislu negovanog i uticajnog poetskog govora, raznovrstan i neočekivano plodan, Antić bez ikakvih sumnji, čeonim svojim stvaralaštvom, ulazi u red prvih pisaca jugoslovenske svojine u svojoj generaciji” (Peђep 1982: 5).

⁹ *Čarolija običnog (ogled o pesništvu Miroslava Antića); Ulepšavanje nevidljivog. Hagiografija o Miroslavu Antiću.*

Савршенство ватре од 40 000 стихова! Спев од 240 песама. Већ од самих цифри се врти у глави (Павковић 1998: 118).

Уз Десанку Максимовић и колонију птичјих народа у њеној поезији, Мирослав Антић је, ваљда у складу са лирском перспективом звезданог неба одакле је и сишао к нама, највећи наш песник који континуирано пева о птицама. А *Мит о птици* је једна од најмисаонијих руковети стихова написаних на српском језику:

У књизи *Концерт за 1.001 бубањ* (1962), карактеристично га одаје поднаслов: 'Дневник о мени, љубави и неким птицама'. Касније се обзнанило до краја: Антић је (п)остао наш највећи песник птица. Нико као он није о птицама певао и тако заветно, носталгично и болно. Попут Паола Учела, он је баш птицама поконио своју љубав, своје ноћне море, свој сан. Уосталом, и на његовим раним цртежима најчешће се, као симболи, јављају железничке трачнице, телефонске жице, винске боце и чаше, птице (Ређеп 2015: 31).

Та исходна космичка перспектива, метафизичка међузвезданост Антићеве лирске рефлексиве, једна је од константи ове књиге.

Није ни чудо, онда, што је Антић посебно издавао књигу *Галеб Џонатан Ливингстон* Ричарда Баха, која је химна слободи лета и лету као слободи, и што је све време, заједно са Драшком Ређепом, приповедао о свом *Миту о птици*:

Pentrao sam se, oduvek, po tim *brdima zvezda*, i u *Mitu o ptici* upozoravam: 'Izdaleka, ptice se čuju kao jato. Izdaleka, ljudi se čuju kao čovečanstvo. Nije dovoljno samo čuti. Treba se setiti ušima. Treba imati smisla za beskonačnost blizine. Ko nema takvo uho – nema sluha. Ko nema sluha – nisam siguran da je živeo' (Ређеп 1988: 31).

Још једна велика тема ове есејистичке прозе јесте однос између бајке и књижевности, између живота и смрти. Почев од Ређеповог питања о Њопићевом схватању револуције као бајке и знаковитог одговора („Људи и верују у бајку. А ја сам им најчешће говорио књижевност”), па до схватања сопственог живота, а још више смрти, као бајке, чудесне, источњачке, закавказке бајке:

U celom svetu kad pišu bajke – bio jednom, bilo jednom, uveravaju te da je to istina.
Jedino u Zakavkazju počinju bajku:
Bilo jednom, a možda i nije bilo.
Ti veruj ako hoćeš, a možda i ne moraš.
Kad je reč o meni – stvar treba završiti zakavkaski:
Bio jednom, a možda i nije bio... (Антић 1988: 79)

Улепшавање невидљивог сјајно потказује Антићеву интегралну лирску опседнутост, стваралачку помаму за животом као тоталитетом, страх „да се, не дао Бог, мимоиђе са неким од чудеса овога света” („Не можемо без Антића”, у: Ређеп 2015: 29). Последње поглавље ове чудесне књиге говори нам оно што смо знали већ на самом њеном почетку: „Краја нема”.

Драшко,

Хвала ти на свему овом што смо учинили. Правили смо један свет и мислим да смо га начинили за живота. Ове две разгледнице које Ти лепим на крају књиге сматрај да сам доживео, а у позадини пише Твоја адреса. Знаш и сам да ја не пишем другим разгледнице, него себи самом. Ово је уступак пријатељству и захвалности за све што смо се дружили (*Клан и банда* 2008: 276).

ЛИТЕРАТУРА

- Антић 1979: М. Антић, *Мит о птици*, Нови Сад: Матица српска.
- Антић 1983: М. Антић, *Хороскоп*, Нови Сад: „Ђирпанов”–Дневник.
- Антић 1998: М. Антић, *Издајство лирике*, приредио и предговор написао Васа Павковић, Нови Сад: Прометеј.
- Клан и банда* 2008: *Клан и банда од једног члана: 153 варијације на тему: Драшко Ређеп*, (ур.) З. Колунџија, С. Павићевић, Нови Сад: Прометеј, Крагујевац: Јефимија.
- Павковић 1998: Васа Павковић, „Обликовање неизвесног: фрагменти о песнику Мирославу Антићу”, у: Мирослав Антић, *Издајство лирике*, приредио и предговор написао Васа Павковић, Нови Сад: Прометеј.
- Попов 2009: Раша Попов, „Антићев синдром близанаца у спеву Гарави сокак”, у: М. Антић, *Гарави сокак*, Нови Сад: Stilos.
- Ређеп 1982: Драшко Ређеп, *Ћаролија обичног (ogled o pesništvu Miroslava Antića)*, Novi Sad: Dnevnik.
- Ређеп 1988: Д. Ређеп, *Улепшаванје невидљивог. Хагиографија о Мирославу Антићу*, Сарајево: Ослобођење.
- Ређеп 2013: Д. Ређеп, *С обе стране реке: 67 рапорта о немиру, свемуру и Војводини старој*, Нови Сад: Прометеј.
- Ређеп 2014: Д. Ређеп: „Двадесети век песничког Баната”, у: *Девет боја Баната: антологија*, (прир.) Д. Ређеп, Зрењанин: Агора, Градска народна библиотека „Жарко Зрењанин”, стр. 5–40.
- Ређеп 2015: Д. Ређеп, *Земља равна, људи случајни. Огледи о нестајању*, Нови Сад: Сајнос.
- Ротар 2015: Немања Ротар, *Сутрадан после детињства: Књига о Мики Антићу, нежности, птицама и одрастању*, Београд: Архипелаг.

Boško J. Suvajdžić

DRAŠKO REĐEP'S EMBELLISHMENT OF THE INVISIBLE – A HAGIOGRAPHY OF
MIROSLAV ANTIĆ

(Summary)

Embellishment of the Invisible (A Hagiography of Miroslav Antić) is a unique book of Serbian essay writing. An (auto)biography, travelogue, memoir fiction, lyrical diary, testamentary reading, epistolary collection, canon writing, a stage direction within non-existent replicas.